

Tilburg University

Is de aflossing van een lening een gift?

van Vijfeijken, I.J.F.A.

Published in:
FBN

Publication date:
2008

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
van Vijfeijken, I. J. F. A. (2008). Is de aflossing van een lening een gift? *FBN*, 20(mei), 3-4.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Is de aflossing van een lening een gift?

Prof. mr. I.J.F.A. van Vijfeijken

Inleiding

In FBN 2008/16 wijdt Janssen een commentaar aan de uitspraak van de Rechtbank Breda (13 augustus 2007, AWB06/4693) in welk geval de moeder een renteloze overbedelingsschuld voor haar overlijden aflost. Hij komt tot de conclusie dat een voortijdige aflossing a pari van een renteloze lening leidt tot een schenking. Deze conclusie is juist en leidt voor de toepassing van de Successiewet tot de schenking van het genotsrecht. Omdat moeder vervolgens binnen 180 dagen overlijdt, wordt de waarde van het genotsrecht als fictief legaat in aanmerking genomen op grond van artikel 12 SW. Het resultaat van een en ander is dat de nalatenschap groter is dan in het geval geen aflossing had plaatsgevonden. Het genotsrecht van de vorderingen eindigt immers bij het overlijden van moeder.

De vraag is of er in het onderhavige geval niet een andere uitkomst mogelijk was geweest. Hiervoor is van belang de feiten nog eens op een rijtje te zetten.

Casus

Moeder heeft aan beide zonen een schuld van € 51.320 uit hoofde van een ouderlijke boedelverdeling. De vorderingen van beide kinderen zijn eerst opeisbaar bij haar overlijden en zijn niet rentedragend.

In juli 2005 keert moeder, ter aflossing van de overbedelingsschuld, aan ieder kind € 48.820 uit. In augustus 2005 overlijdt moeder.

De inspecteur stelt zich op het standpunt dat de moeder door het voortijdig aflossen een schenking heeft gedaan ter grootte van het genotsrecht van het afgeloste bedrag. Hij stelt dit op € 11.716. Dit is 24% van het afgeloste bedrag. Ten tijde van de aflossing was moeder dus tussen de 80 en 85 jaar.

Beoordeling

Partijen gaan er, blijkens r.o. 4.2, van uit dat de voortijdige aflossing een schenking inhoudt van het genotsrecht. De rechtbank volgt dit. Ook de annotator in Vakstudie Nieuws (V-N 2008/3.27) meent dat voldoende is dat de aflossing onverplicht en vervroegd plaatsvindt, om een schenking van het genotsrecht te kunnen constateren. Maar om een schenking te constateren dient er sprake te zijn van verarming, verrijking en vrijgevigheid. In het onderhavige geval had moeder een schuld aan ieder kind van € 51.320. Zij lost € 48.820 af. De vraag is of zij hierdoor verarmt. Zoals Janssen in zijn bijdrage terecht opmerkt zal een renteloze lening een werkelijke waarde hebben die lager is dan het nominale bedrag. Naarmate het tijdstip van opeisbaarheid nadert, neemt de contante waarde toe. Op het tijdstip dat de vordering opeisbaar is, is de contante waarde gelijk aan de nominale waarde.

In het geval van rechtbank Breda is minder afgelost dan het nominale bedrag. Uit de feiten blijkt niet wat nu precies de bedoeling van partijen is geweest. Was het de bedoeling om een deel van de lening a pari af te lossen of was het de bedoeling om de contante waarde van de gehele schuld af te lossen?

De omstandigheid dat moeder binnen een maand na aflossing is overleden, wijst erop dat ten tijde van de aflossing de contante waarde van de totale schuld nagenoeg gelijk

was aan de nominale waarde. Aflossing van de hele schuld door betaling van een bedrag van € 48.820 leidt dan niet tot een verarming. Evenmin is sprake van een verrijking van de kinderen. Zij krijgen in juli een bedrag van € 48.820 terwijl zij in augustus nominaal € 51.320 zouden hebben ontvangen. Deze redenering gaat echter alleen op als in juli het overlijden van moeder in augustus (of in ieder geval op korte termijn) was te voorzien.

Janssen schrijft in zijn artikel dat in de nalatenschap van moeder de schulden aan de kinderen zijn berekend op de oorspronkelijke schuld minus het nominale bedrag van de aflossing. Daarmee suggereert hij dat met de aflossing ter grootte van € 48.820 de nominale waarde van een deel van de schuld is afgelost en niet de contante waarde van de gehele schuld. Uit de uitspraak blijkt echter dat *de inspecteur* de aangegeven successierechtelijke verkrijging enerzijds heeft verhoogd met de schenking en anderzijds heeft verlaagd met '*de restwaarde van de overbedelingsschuld ten bedrage van € 2500 (€ 51.320 minus € 48.820)*'. Daaruit leid ik af dat de kinderen de restwaarde van € 2500 dus niet hebben opgenomen bij de aangegeven successierechtelijke verkrijging, hetgeen erop wijst dat naar hun inzicht de hele schuld was afgelost.

Was de gezondheidstoestand van de moeder ten tijde van de aflossing niet zodanig dat haar overlijden op korte termijn was te verwachten, dan zal moeten worden gezien of de contante waarde van de schuld ten tijde van de aflossing lager was dan het afgeloste bedrag van € 48.820. Bij de bepaling van de contante waarde moet worden uitgegaan van de statistische levensverwachting van moeder. De waarderingsvoorschriften van de Successiewet spelen hierbij geen rol. Het gaat immers nog maar om de vraag óf er sprake is van een schenking als bedoeld in artikel 1 SW. Wordt een verarming c.q. verrijking geconstateerd, dan is er sprake van een zodanige schenking. Vervolgens wordt de waarde van de schenking bepaald met inachtneming van de waarderingsvoorschriften van artikel 21 SW en in dit geval de tabellen van het Uitvoeringsbesluit Successiewet. De inspecteur heeft gelijk dat de tabellen niet toelaten dat rekening wordt gehouden met de feitelijke gezondheidstoestand van de moeder. Bedacht moet echter worden - en dat wordt nog wel eens vergeten - dat als geen sprake is van een schenking, omdat niet is voldaan aan de vereisten van de verarming, verrijking en vrijgevigheid, we helemaal niet toekomen aan verdere toepassing van de Successiewet en dus ook niet aan de waarderingsvoorschriften.

Blijkens r.o. 4.2 van de uitspraak bestrijdt belanghebbende niet dat de vroegtijdige aflossing van de schuld een schenking inhoudt. Ik weet niet of belanghebbende zich in de procedure heeft laten bijstaan door een gemachtigde, maar daar ligt wel een gemiste kans. Hoe een en ander ter zitting is verlopen blijkt niet uit de uitspraak.

De toepassing van artikel 12 SW

Als we aannemen dat in het onderhavige geval de afstand van het genotsrecht een schenking inhoudt, rijst vervolgens de vraag of artikel 12 SW hierop van toepassing is. Belanghebbende stelt dat de werking van artikel 12 SW in het onderhavige geval veel verder strekt dan de bedoeling van de wetgever is geweest. De rechtbank merkt op dat zij zich niet kan uitlaten over de innerlijke waarde of billijkheid van de wet. Artikel 12 SW is naar de letter van toepassing en daarmee valt het doek voor belanghebbende. Ik meen dat de rechtbank hier meer ruimte had kunnen nemen. Artikel 12 SW is een anti-ontgaansbepaling die met een beroep op doel en strekking van de wettelijke regeling buiten toepassing had moeten blijven.

Blijkens de memorie van toelichting bij de Successiewet 1859 is het doel van artikel 12 SW te voorkomen dat door schenkingen binnen 180 dagen voorafgaand aan het overlijden progressievoordelen worden behaald. 'Om benadeling van de schatkist te voorkomen is daarom bij dit artikel bepaald, dat alle schenkingen, gedaan binnen 180 dagen, aan het overlijden voorafgegaan, als legaten worden beschouwd'. Met de uitzondering van artikel 12, derde lid SW heeft de wetgever beoogd om schenkingen, waarbij ontduiking niet aan de orde is, buiten de werkingssfeer van het artikel te houden.

Uit de toelichting blijkt duidelijk dat de wetgever het oog heeft gehad op de schenking van vermogensbestanddelen die tot de nalatenschap kunnen behoren. De schenking van een vermogensrecht dat nooit tot de nalatenschap kan behoren (zoals een levenslang genotsrecht) kan onmogelijk leiden tot progressievoordelen of benadeling van de schatkist.

De wettekst van artikel 12 SW luidt, voorzover hier van belang, 'al wat binnen 180 dagen aan het overlijden voorafgegaan is geschonken'. De woorden 'al wat' had de rechtbank nader kunnen invullen. Met een beroep op het anti-ontgaanskarakter van artikel 12 SW en de toelichting tijdens de parlementaire behandeling had de rechtbank kunnen vaststellen dat 'al wat' alleen die goederen omvat die tot de nalatenschap hadden kunnen behoren, maar in ieder geval niet omvat die rechten die naar hun aard nooit tot de nalatenschap kunnen behoren. Hiermee beoordeelt de rechtbank niet de innerlijke waarde van de wet maar legt zij enkel de wettekst uit en komt zij daardoor tot een billijk resultaat.

Conclusie

De onderhavige uitspraak is onbevredigend. Allereerst kan men zich afvragen of partijen werkelijk bedoeld hebben om een deel van de lening a pari af te lossen en of het niet eerder de bedoeling is geweest om de contante waarde van de gehele schuld af te lossen. De feiten, te kennen uit de uitspraak, geven geen uitsluitsel. Vervolgens past de rechtbank artikel 12 SW toe. Dat leidt ertoe dat belanghebbende meer successierecht verschuldigd is dan in het geval geen aflossing had plaatsgevonden. Met een teleologische interpretatie van de woorden 'al wat' was deze overkill te vermijden geweest.